

in de proefondervindelijke natuurkunde. In 1827 werd hij benoemd tot hoofd-ingenieur, belast met de cadastrale opmetingen voor het rijk, en vervolgens tot raad-adviseur bij het ministerie van binnenlandsche zaken. De koninklijke akademie ter opleiding van burgerlijke ingenieurs te Delft, welke in 1841 opgericht werd, heeft men hoofdzakelijk aan zijne bemoeijingen te danken. Als directeur aan het hoofd dier instelling geplaatst, mogt hij haren nuttigen werkkring voortdurend rigten en van nabij gadeslaan. De zes laatste jaren zijns levens waren grootendeels aan die betrekking gewijd.

Talrijk waren de bijzondere lastgevingen, hem van regeringswege opgedragen. Onder vele andere zij het genoeg hier te vermelden zijne benoeming tot lid der commissie voor de verificatie van den standaard der maten en gewigten, en van die voor de droogmaking der Haarlemmer-Meer, om u te doen zien, hoezeer zijne veelomvattende kennis op prijs gesteld werd.

Wat zijne betrekking tot het Koninkl. Ned. Instituut betreft, zoo heb ik hier te vermelden, dat hij van 1827 af als Correspondent aan deze Instelling verbonden was; dat hij negen jaren later tot Lid benoemd werd, en in 1846, op zijn verzoek, den titel van Rustend Lid ontving.

Naast de hulde, die aan SANDIFORT door zijnen ambtgenoot aan de Leidsche Hoogeschool, den Hoogleraar G. C. F. SURINGAR, toegebracht is, zou de poging om in uitvoerige trekken zijn leven te schilderen vermetel mogen genoemd worden. Ik wil dus alleen beproeven u zijne uitstekende verdiensten in eenige algemeene opmerkingen voor oogen te stellen. De onvermoeide vlijt in nasporingen, de strenge methode, de vaardigheid die als eene aangeborene eigenschap hem den werkkring van ontleedkundige schenen aan te wijzen, naast eene grondige geleerdheid en veel omvattende kennis, stempelden GERARDUS SANDIFORT als een waardigen vertegenwoordiger der beroemde ontleedkundige school van Leiden.

Het was niet slechts de ontleedkunde van den mensch, die door hem met onverdroten vlijt bearbeid werd, ook de vergelijkende ontleedkunde verrijkte hij met talrijke en naauwkeurige bijdragen: het waren niet slechts de natuurlijke bouw en samenstelling, die hij met het ontleedmes vervolgde, ook de ziekelijke afwijkingen

en vooral de aangeborene misvormingen werden door hem met even veel naauwgezetheid opgespoord, als de wetten waaraan de natuur gehoorzaamt, ook bij deze schijnbare ordeloosheid, met een scherp vorschend oog waargenomen. Het Leidsche museum anatomicum kan door een tal van ontleedkundige voorwerpen getuigenis geven van zijn uitstekend talent; de afbeeldingen die bij zijne werken gevoegd zijn, bijna allen door hem zelven geteekend, mogen daarnevens geplaatst worden als zoovele gedenkteeken voor 's mans verdiensten als ontleedkundige.

Wanneer wij een blik op zijne loopbaan aan de Leidsche Hoogeschool werpen, zien wij hem reeds aan het ontleedkundig onderwijs verbonden, toen hij naauwelijks zijn twintigste jaar bereikt had. Nadat hij twee jaren als Prosector zijnen vader ter zijde gestaan had, werd hij tot buitengewoon Hoogleraar bevorderd, en in 1812 op drie-en-dertigjarigen leeftijd tot gewoon Hoogleraar in de ontleed- en natuurkunde van den mensch benoemd, welke betrekking hij tot weinige maanden voor zijnen dood, derhalve gedurende eene tijdsruimte van 36 jaren, met onafgebroken ijver heeft bekleed. Zal ik u wel behoeven te doen opmerken, hoe een leven, waarvan meer dan 50 jaren onverdeeld aan één doel gewijd waren, overvloedig moest zijn in belangrijke vruchten voor de wetenschap. Gij behoeft de werken der 1e Klasse van het Instituut, waaraan hij sedert 1819 als lid verbonden was, slechts te raadplegen, om u te overtuigen welk een rijken oogst zijn arbeid opgeleverd heeft. Op zich zelf zoude, hetgeen wij daar bijeengebragt vinden, reeds genoegzaam zijn om ons eerbied in te boezemen voor den ijver, waarmede hij de ontleedkunde beoefende; en nog is daarmede slechts een betrekkelijk gering deel zijner werken genoemd. Behalve deze verhandelingen toch verdienen als zoovele gedenkteeken van zijn talent en onverdroten vlijt vermeld te worden, zijne *Tabulae anatomicae*, de beschrijving van het Leidsche ontleedkundige museum, een werk reeds door zijnen vader aangevangen, en de afbeeldingen van nationaal-schedels, die hij in de laatste jaren zijns levens heeft uitgegeven.

Gij bevroedt M. H., uit hetgeen ik hier zoo kort mogelijk zamengevat heb, dat wij, van SANDIFORT sprekende, recht hebben

in hem vooral den ontleedkundige te waarden. Hoe zeer zijne kennis zich verder uitbreidde, zal ik hier wel niet behoeven te ontvouwen; ik zoude u daartoe anderzins mogen verwijzen naar zijne lessen over de natuurkunde van den mensch, welke hij gedurende die reeks van jaren, dat hij het Hoogleeraarsambt bekleedde, heeft voorgedragen, alsmede naar zijne lessen over de plantenkunde, gedurende den eersten tijd na het overlijden van DRUGMANS gehouden. De roem, dien wij echter bij voorkeur aan SANDIFORT wenschen toegekend te zien, is die van ontleedkundige. Waar zoovele schitterende bewijzen voorhanden zijn om hem een eervollen rang onder de vaderlandsche ontleedkundigen toe te kennen, mogen wij de Hoogeschool gelukkig schatten, die zulk eenen man schier eene halve eeuw onder hare Hoogleeraren telde.

Aanschouwden wij in SANDIFORT het beeld van eenen geleerde, die in zijne wetenschappelijke loopbaan slechts één doel voor oogen had, die de rigting, van den aanvang af ingeslagen, onafgebroken vervolgde: in den levensloop van JAN KOPS zien wij daarentegen een voorbeeld van de kracht, welke eene bijzondere neiging des geestes tot bepaling van de levensbestemming kan uitoeffenen. In den eersten tijd dat KOPS te Haarlem tot het leeraarsambt geroepen was, schonk hij zijne uitspanningsuren bij voorkeur aan botanische studiën en nasporingen; weldra werden deze studiën hem zoo lief, dat hij het besluit opvatte om zich aan haar meer uitsluitend te wijden, zonder evenwel zijne roeping als evangeliedienaar geheel vaarwel te zeggen. Zoo belangrijk het moge zijn bij de levensbijzonderheden te verwijlen van een man, die, vervuld van vromen godsdienstigen zin, de natuurkundige studiën met het leeraarsambt verbond, en daarbij gade te slaan hoe zijne bewondering en liefde voor de natuur verhoogd werden door eerbied voor den Schepper; zoo acht ik het niettemin pligt mij daarvan te onthouden, wanneer ik bedenk hoeveel beter zulks opgedragen is aan hem, die door vertrouwden omgang in het inwendige leven van KOPS mogt doordringen. Eene dankbare vermelding van hetgeen hij voor de wetenschappen en het vaderland geweest is, zij derhalve de huide, welke wij te dezer plaatse den achtings-